

Rezervirano za najpotrebitije

13.09.2012. [Tamara Opačić](#)

Uvođenje usluge osobnog asistenta za osobe s invaliditetom nekadašnja je ministrica zadužena za socijalnu politiku, Jadranka Kosor, označila kao svrstavanje Hrvatske među "apsolutno najnaprednije europske zemlje". Šest godina potom, kriteriji nisu regulirani zakonom, a uslugu asistenta još uvijek ne mogu koristiti sve potrebite skupine.

Njihov posao je da osobama s invaliditetom pomažu pri obavljanju poslova koje zbog prirode oštećenja ne mogu obavljati same. Tako im pomažu u održavanju osobne higijene, fizioloških potreba, pri ustajanju ili odlasku u postelju, odijevanju, hranjenju, pripremanju obroka ili davanju lijekova, sitnim kućanskim poslovima, kupnji, administrativnim poslovima i odlascima liječniku. Zaposleni su na pola radnog vremena, na ugovor na određeno, a njihova plaća iznosi 2 000 kuna. Opis je to posla iako su gluhoslijepe osobe u samom početku provedbe projekta usluge osobnog asistenta bile uključene u njega, uskoro su skinute s popisa najpotrebitijih osobnog asistenta za osobe s invaliditetom kojeg u Hrvatskoj ove godine obavlja 631 osoba.

Pilot projekt usluge osobnog asistenta je po prvi put 2006. godine pokrenulo tadašnje Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti. Te godine, preko natječaja kojeg je Ministarstvo raspisalo za udruge civilnog društva, bilo je zaposleno svega 110 asistenata, a iako se njihov broj povećavao s godinama, kao i sredstva koja se za ovaj projekt izdvajaju iz proračuna, iz Ministarstva socijalne politike i mladih priznaju da su potrebe daleko veće. "Kako bismo proširili mrežu pružatelja ove usluge, program će biti prijavljen za Europski socijalni fond kao nacionalni prioritetni program za područje uključivanja osoba s invaliditetom u život zajednice", poručuju iz Ministarstva.

Pravobraniteljica Anka Slonjšak

Uz dodatne troškove koje iziskuje usluga kojom se osobi s invaliditetom omogućuje što samostalniji život i uključenost u zajednicu, i kojom se direktno prevenira institucionalizacija, pravobraniteljica za osobe s invaliditetom **Anka Slonjšak** ističe još nekoliko problema koji su se javili u šest godina provođenja projekta - to su pritužbe osoba s invaliditetom koje nisu članovi udruga, a imaju potrebe za asistencijom, zatim pritužbe radi kvalitete pružene usluge, ali i pritužbe udruga zbog niza problema koji se odnose na radno-pravni status asistenta. A pritužbe još uvijek imaju i udruge osoba s invaliditetom čiji članovi zbog propisanih kriterija, koji podrazumijevaju da pravo na asistenta imaju samo osobe s najtežim fizičkim oštećenjima, ne mogu koristiti ovu uslugu.

"Otpočetak su iz usluge isključene osobe s intelektualnim teškoćama i psihičkim smetnjama, budući da se podrazumijeva da su sve one lišene poslovne sposobnosti, a to nije istina. Ali i da jesu, to ne bi trebao biti nikakav kriterij. Problem je u tome što je projekt zamišljen kao da je osobnom asistentu poslodavac osoba s invaliditetom, a pošto je njima pripisano lišavanje poslovne sposobnosti, oni nikome ne mogu biti poslodavci", objašnjava **Damjan Janjušević** iz *Udruge za samozastupanje*, te dodaje da je nakon prve dvije godine od početka provedbe projekta UNDP inzistirao na uključenju ove dvije kategorije. "Riječ je o različitom postupanju, a da pri tome osobe s intelektualnim teškoćama i psihičkim smetnjama nisu dobile nikakvu alternativnu uslugu. Paradoks je u tome da je usluga osobnog asistenta zapravo najpotrebnija tim dvjema skupinama jer su one najčešće podložne institucionalizaciji", kaže Janjušević.

Uz nizak doplatak za pomoć i jedva izborenim naknadama za autoceste, **Ivica Robić**, tajnik *Hrvatskog saveza slijepih*, smatra kako je onemogućavanje usluge osobnog Sanja Tarczay: "Kao predsjednica udruge i gluhoslijepa osoba ne mogu funkcionirati bez svog prevoditelja koji uz mene treba biti svaki dan" asistenta za slijepu osobu još jedan od vidova diskriminacije koji hrvatskoj državi nije strana. "Činjenica je da su slijepu osobu prema zakonskoj listi tjelesnih oštećenja osobe sa stopostotnim invaliditetom, a to se u našoj zakonskoj regulativi i praksi ne tretira na taj način. Primjerice, kada je u pitanju bilo oslobađanje naknade za autoceste koje su po ukidanju bile vraćane svim osobama s invaliditetom osim slijepima, tadašnji ministar **Tomislav Ivić** je rekao da slijepi mogu hodati, a nije nam omogućio da mu svežemo oči i da ga stavimo na Trg bana Jelačića pa da vidimo koliko bi daleko otišao", objašnjava Robić. "Takvo ponašanje prelazi u područje iracionalnosti. Možda se u nadležnim ministarstvima boje da u susretu s nama

i sami ne oslijepe", opisuje tajnik *Saveza slijepih* odnos hrvatske socijalne politike prema slijepim osobama i dodaje da će *Savez slijepih* pokrenuti inicijativu prema Ministarstvu socijalne politike i mladih da se u program usluge osobnog asistenta uključe i slijepi.

Iako su u samom početku provedbe projekta bile uključene u njega, uskoro su i gluhoslijepe osobe skinute s popisa najpotrebitijih. Udruge gluhoslijepih su se kasnije izborile za poseban termin, odnosno osobnog prevoditelja, no kako objašnjava **Sanja Tarczay**, predsjednica Udruge gluhoslijepih osoba *Dodir*, on još uvijek nije priznat. "Kao predsjednica udruge i gluhoslijepa osoba ne mogu funkcionirati bez svog prevoditelja koji uz mene treba biti svaki dan. Problem je u tome što gluhoslijepe osobe ne mogu koristiti ni klasične asistente, a ni prevoditelje za gluhe. Jedina je sreća što je sadašnje Ministarstvo odobrilo ovlaštenje specijalnih prevoditelja čija edukacija traje najmanje četiri godine." Tarczay dodaje da i dalje postoji problem malog broja obučanih prevoditelja - naime, u Hrvatskoj, koja broji 350 gluhoslijepih osoba, tek je šest prevoditelja. "Za razliku od gluhih osoba koje, primjerice, teoretski mogu upravljati vozilima i gledati titlovan program, gluhoslijepi ne mogu sami izaći iz kuće i kupiti kruh. Asistent mi treba sva 24 sata, ali ga imam samo onih osam sati na radnom mjestu, pa mi je sustavno onemogućeno pravo na kretanje", zaključuje predsjednica Udruge *Dodir*.

"Budući da je Ministarstvo procijenilo da gluhoslijepe osobe ne spadaju u skupinu osoba s najtežim oštećenjima, u današnjoj situaciji događa se da prevoditelj praktički obavlja i posao osobnog asistenta", kaže **Ivana Salaj**, projektna voditeljica Udruge *Dodir*. "Iako smo bili dio radne skupine koja je radila na kreaciji projekta usluge Ivana Salaj: "Iako smo bili dio radne skupine koja je radila na kreaciji projekta usluge osobnog asistenta, naposljetku nismo dobili pravo na asistente s obrazloženjem da se gluhoslijepe osobe mogu fizički kretati. Takvu praksu smatramo jednim vidom diskriminacije" osobnog asistenta, naposljetku nismo dobili pravo na asistente jer se gluhoslijepe osobe mogu fizički kretati, a takvu praksu smatramo jednim vidom diskriminacije."

Budući da je u izradi kriterija za dodjelu osobnog asistenta sudjelovala i Zajednica saveza udruga osoba s invaliditetom Hrvatske, za komentar smo upitali i njihovu predstavnicu. "Kao Zajednica zastupamo osobe sa svim vidovima oštećenja i nemamo razloga nikoga diskriminirati, ali i u svijetu je projekt prvo bio namijenjen osobama s tjelesnim oštećenjima jer one potpuno ovise o pomoći drugih. Hrvatska se zbog nedostataka materijalnih sredstava opredijelila za model da se najprije zbrinu osobe koje potpuno ovise o tuđoj njezi i pomoći. Takve osobe bi bez pomoći najvjerojatnije završile u institucijama", objasnila je **Marica Mirić** iz Zajednice saveza udruga osoba s invaliditetom Hrvatske.

Zbog različitih poteškoća u provedbi projekta na postojeći način, pravobraniteljica Slonjšak smatra da je potrebno zakonski regulirati postojeću uslugu, kriterije i vrijeme trajanja njenog ostvarivanja. "Osiguravanje raznih oblika asistencije je i obaveza koja za Republiku Hrvatsku proizlazi i iz Konvencije o pravima osoba s invaliditetom i drugih nacionalnih dokumenata. Nalaže se da se osobama s invaliditetom mora osigurati pristup širokom rasponu usluga u zajednici u kojoj žive, te pravo na neovisno življenje i uključenost u zajednicu", objašnjava pravobraniteljica.

Damjan Janjušević

S takvim stavom se slaže i **Petar Gatarić**, predsjednik Udruge invalida *Križevci*, čija udruga četvrtu godinu za redom sudjeluje u projektu, a trenutno broji pet osobnih asistenata. "Smatram da bi se trebao okupiti tim stručnjaka koji bi detaljno utvrdio zadaće asistenata i korisnika nakon čega bi se trebao donijeti zakon i podzakonski akti. Tako bi postojala šansa da se poveća broj potrebnih asistenata", kaže Gatarić, koji smatra da bi bilo bolje kada bi posao, kojeg sada obavljaju udruge, preuzelo neko od državnih tijela. No Damjan Janjušević iz Udruge za samozastupanje misli da se država bez ozakonjenja kriterija nalazi u komotnijoj poziciji. "Provođenjem projekta država može i ne mora financirati usluge, a ako donese zakon ipak se obvezuje na poštivanje propisanog."

Iako je prethodna vlada najavila uvođenje Zakona o osobnom asistentu još 2008. godine, on još uvijek ne postoji. Zbog toga je platforma organizacija za zaštitu i promociju ljudskih prava u Hrvatskoj - **Platforma 112** među svoje zahtjeve upućene novoj vladi uvrstila i zahtjev za sustavnim reguliranjem usluge osobnog asistenta, ali kroz Zakon o socijalnoj skrbi. "Izrada Zakona o osobnom asistentu je započeta, a onda se stalo s izradom jer se pojavila dilema kako regulirati status ostalih pomagača, primjerice, asistenta u nastavi i radnog asistenta. Želja nam je da se izmjenom Zakona o socijalnoj skrbi u zakon uvede potreba pomagača osobama sa svim vrstama invaliditeta te da se napravi i podzakonski akt kojim bi se reguliralo ovo područje. Budući da Zakon predviđa i inkluzivni dodatak, odnosno dodatak za tešku invalidnost pomoću kojeg će osoba s invaliditetom moći birati da li žele novac ili uslugu iz sustava, nema smisla raditi poseban akt dok kog se ne utvrdi kako će izgledati spomenuti dodatak", zaključila je Mirić.